

ŠVIETIMO,
MOKSLO IR SPORTO
MINISTERIJA

Vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimas ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme

2022
kovas,
Nr. 1 (199)

ISSN 2669-0977

Pagrindiniai klausimai

Kuo svarbus vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimas ankstyvajame amžiuje?

Kaip Lietuvoje ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojams sekasi vertinti vaiko pasiekimus ir pažangą?

Kaip vaiko ankstyvojo ugdymo(si) pasiekimai ir pažanga vertinami Lietuvoje ir užsienio šalyse?

Kaip vertinami vaiko pasiekimai pereinant iš ankstyvojo į pradinį ugdymą?

Kokybiškas ikimokyklinis ugdymas yra vienas XVIII Vyriausybės programoje numatytų švietimo tikslų. Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas – svarbi kokybiško ugdymo dalis, padedanti priimti pagrįstus sprendimus ugdymui tobulinti. Tačiau 2021 m. atlikto ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo rezultatai rodo, kad Pasiekimų vertinimas ir ugdymo planavimas – viena iš silpniausių mokyklos veiklos sričių, kurioje būtini kokybiniai pokyčiai.

Užsienio šalių patirties apžvalga atveria plačią vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo procesų įvairovę, analizuojant reglamentavimo, periodiškumo, naudojamų vertinimo būdų, metodų ir įrankių aspektus. **Tačiau ryškėja esminė tendencija – pagrindinė ankstyvojo ugdymo pasiekimų ir pažangos vertinimo paskirtis – tenkinti vaiko ugdymosi poreikius maksimaliai atskleidžiant jo galias, o vertinimo rezultatus naudoti tobulinant ugdymo proceso kokybę.**

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų išorės vertinimo ir užsienio šalių patirčių analizės rezultatai rodo, kad vaikų ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimo tobulinimui Lietuvoje reikalingi pokyčiai visais trimis lygmenimis:

- Nacionaliniu lygmeniu svarbu stiprinti mokytojo kompetencijas vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo srityje; sukurti patikimus, mokytojams prieinamus ir patogius naudoti vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo įrankius bei juos lydinčias metodines priemones.
- Savivaldybės lygmeniu gerinti mokyklų aprūpinimą informacinių komunikacijos technologijų priemonėmis, užtikrinant skaitmeninių vertinimo įrankių prieinamumą kiekvienam mokytojui; imtis lyderystės plėtojant ikimokyklinio ugdymo mokyklų bendradarbiavimą ir dalijimąsi vaiko pasiekimų vertinimo gerąja patirtimi.
- Mokyklos ir mokytojo lygmeniu stiprinti mokyklos bendruomenės įsivertinimo kompetencijas; skatinti tėvus (globėjus ar rūpintojus) aktyviau įsitraukti ir dalyvauti savo vaiko ugdyme; su tėvais (globėjais ar rūpintojais) nuolat aptarti vertinimu gautą informaciją apie vaiko pasiekimus ir pažangą.

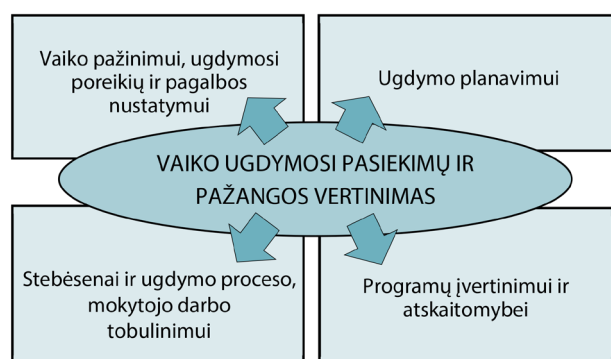
Kuo svarbus vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimas ankstyvajame amžiuje?

Ankstyvasis vaikų ugdymas sulaukia vis daugiau politikų ir švietimo bendruomenės dėmesio, ypač, kai svarstomas klausimas, kaip pagerinti mokinių mokymosi pasiekimus, sumažinti socialinę atskirtį ir užtikrinti visų mokinių įtrauktį, skatinti visuomenės konkurencingumą ir racionaliau naudoti valstybės finansinius išteklius. Moksliniai tyrimai rodo, kad ankstyvieji vaiko gyvenimo metai yra intensyvaus ugdymo ir sparčios raidos laikotarpis. Tam įtakos turi ne tik vaiko genetika, bet ir ankstyvoji patirtis, ankstyvasis

ugdymas, aplinka, santykiai su suaugusiais. Tarp tautinių mokinių pasiekimų tyrimų (OECD, 2017; PISA, 2018) rezultatai rodo, kad ilgesnis dalyvavimas kokybiškame institucinio ugdymo procese yra vienas stipriausių veiksnių, darančių įtaką geresniems mokinių pasiekimams vėlesniame jų amžiuje.

Vaiko pasiekimų vertinimas – neatskiriama kokybiško ugdymo programos įgyvendinimo dalis. Jis suvokiamas kaip nuolat vykstantis procesas, apimantis duomenų rinkimą, jų analizę ir informacijos apie vaiką, vaikų grupę ir jų ugdymo procesą interpretavimą, padedantį priimti pagrįstus sprendimus ugdymo praktikai tobulinti. Vertinimas gali tarnauti įvairiems tikslams (1 pav.).

1 pav. Pagrindinės vaiko ugdymosi pasiekimų vertinimo paskirtys

Sudaryta remiantis Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu, 2014 ir Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa, 2014

Vertinimu gauta informacija mokytojui ir kitiems ugdymo įstaigoje dirbantiems specialistams padeda suvokti savo darbo sėkmę, priimti pagrįstus sprendimus **darbui tobulinti**, nustatyti, ar vaikų ugdymo organizavimas veiksmingas, ar **pasiekti numatyti ugdymo(si) tikslai**.

Vertinimu gauta informacija svarbi ir naudinga tėvams (globėjams ar rūpintojams), nes sudaro galimybes geriau pažinti vaiką, jo poreikius, labiau įsitraukti ir dalyvauti jo ugdyme, suprasti, kaip galėtų tiksliau jam padėti.

Vertinimas gali būti svari pagalba ir vaikui **geriau pažinti save**, kas sekasi, o kas nelabai, įsisaugoti savo mokymosi įpročius, sėkmes ir nesėkmes, jas apmąstyti, o prireikus – savarankiškai ar suaugusiajam padedant tiksliai keisti savo mokymosi strategijas.

Kaip Lietuvoje ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojams sekasi vertinti vaiko pasiekimus ir pažangą?

Nors Lietuvos ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programas vykdančiose mokyklose veikia vidinės kokybės užtikrinimo sistemos, grindžiamos įsiver-

tinimas padeda mokytojui ir visai mokyklos komandai **geriau pažinti vaiką**, jo stipriąsias ir silpnąsias puses, išsiaiškinti silpnųjų pusių priežastis, ugdymosi poreikius ir, jei reikia, suteikti vaikui visą reikalingą pagalbą.

Vertinimas padeda mokytojui **pagrįstai ir tiksliai planuoti ugdymą** – iškelti vaiko galias atitinkančius ugdymo tikslus, parinkti vaiko ugdymo poreikius geriausiai atliepiančius ugdymo metodus ir priemones, kurti aplinkas, kurios geriausiai atitiktų vaiko prigimtį.

Vaiko ugdymosi pasiekimų vertinimas laiko atžvilgiu sudaro galimybes **stebėti**, ko ir kaip vaikas mokosi, ko išmoksta, kokių sunkumų patiria, kaip juos įveikia ir, į tai atsižvelgiant, norima linkme **tobulinti ugdymo(si) procesą**.

Todėl apibendrinant galima teigti, kad vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimas ankstyvajame ugdyme yra reikšminga pagalba ir sąlyga vaikui sėkmingai augti, tobulėti ir bręsti kaip asmenybei, tapti visaverčiu visuomenės piliečiu (Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015; Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014; Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, 2014; Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos projektas, 2021).

Verta pažymėti, kad vertinimas svarbus užtikrinant ugdymo kokybę, tačiau jis gali atlikti šią funkciją tik tuomet, kai gaunama informacija *patikima* (tikra, pastovi); *validi* (atitinkanti vertinimo tikslą), o vertinimas *priimtinas vaikui* (nekeliantis baimės, streso, atmetimo reakcijos) (Wortham, S. C., 2014).

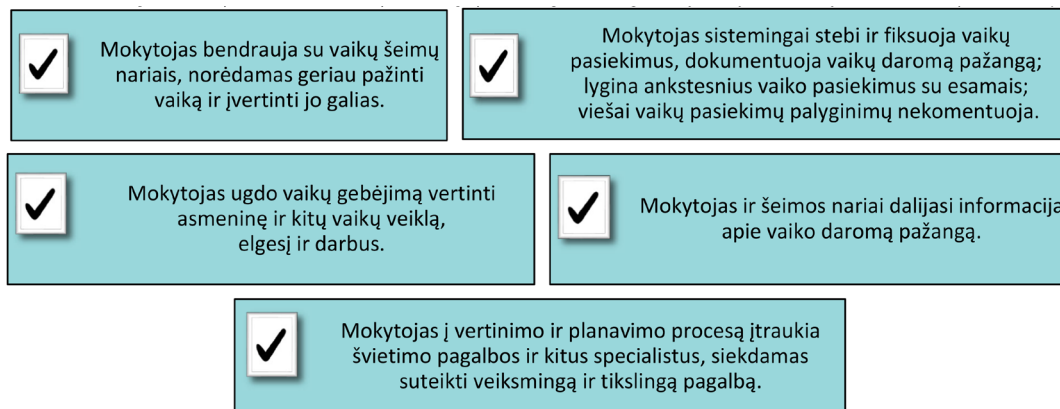
tinimu, o sprendimai dėl išorinio kokybės vertinimo priimami steigėjų iniciatyva, tačiau iki šiol nesukurta ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo sistema, kuri leistų priimti įrodymais pagrįstus sprendimus kokybei tobulinti. Todėl nėra duomenų, susijusių su ugdymo kokybe, taip pat ir ugdymosi pasiekimų vertinimu, kurie būtų sukaupiti ir analizuojami nacionaliniu lygmeniu. 2020 m., kuriant šią sis-

temą, parengti ir išbandyti šioms mokykloms skirti veiklos kokybės įsivertinimo ir išorinio vertinimo metodikų projektai. Juose nacionaliniu lygmeniu užfiksuoti susitarimai dėl kokybiško ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sampratos ir apibrėžti esminiai jos komponentai: *vaiko gerovė, ugdymasis, ugdymo(si) aplinka, ugdymo strategijos, pasiekimų vertinimas ir ugdymo planavimas, bendradarbiavimas su vaikų šeimos, besimokančios organizacijos kultūra.*

Ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo metodikos (2020) projekte akcentuojama, kad vaiko ugdymo pasiekimai tik iš dalies atspindi sudėtingą vaiko asmenybės raidą ir ugdymo(si) procesų dinamiką, tačiau informacija apie vaikų pasiekimus labai svarbi ugdymo(si) procesui organizuoti ir ugdy-

mo kokybei palaikyti. Periodiškas duomenų, susijusių su vaikų ugdymo pasiekimais, rinkimas – tinkamas būdas pažinti kiekvieną vaiką, atpažinti specialiuosius ugdymo poreikius ir pasiekimus įvairiose ugdymo srityse, stebėti pažangą ir numatyti ugdymo(si) perspektyvą. Tai suteikia naudingos informacijos ugdymo programai kurti ir tobulinti, kryptingai plėtoti ugdymo(si) procesą ir pritaikyti kiekvienam vaikui. Todėl, vertinant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybę, vaikų ugdymosi pasiekimų vertinimą siūloma vertinti kartu su ugdymo planavimu. Kokybės kriterijais pasiekimams vertinti siūloma rinkti penkis mokytojo veiklos aspektus (2 pav.).

2 pav. Pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas ugdomų vaikų pasiekimų vertinimo kokybės kriterijai

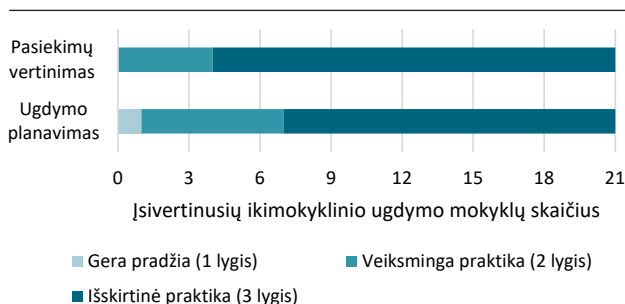
Šaltinis: *Ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo metodikos* (2020) projektas

Pagal minėtas metodikas atlikto išorinio vertinimo rezultatų analizė rodo, kad, iš septynių vertintų mokyklų veiklos sričių, *Pasiekimų vertinimas ir ugdymo planavimas* yra viena iš silpniausių – kartu su *Ugdymosi ir Ugdymo strategijų* sritimis patenka tarp tų, kurias vertintojai dažniausiai įvardija tobulintinomis.

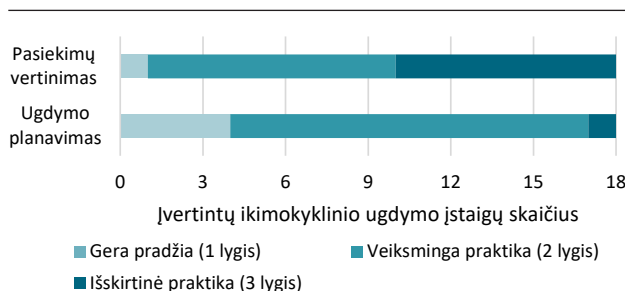
Duomenys rodo (3, 4 pav.), kad mokyklos linkusios šią veiklos sritį įsivertinti geriau nei vertintojai

įvertino išorinio vertinimo metu: 81 proc. mokyklų *Pasiekimų vertinimo* rodiklius įsivertino aukščiausiu 3 lygiu (išskirtinė praktika, veiklos kokybė labai gera); 19 proc. – 2 lygiu (veiksminga praktika, veiklos kokybė gera); tuo tarpu vertintojai tuos pačius rodiklius aukščiausiu 3 lygiu įvertino tik 44 proc. atvejų, o 2 lygiu – 50 proc. ir 6 proc. – 1 lygiu (gera pradžia, veiklos kokybė minimali).

3 pav. Veiklos srities „Pasiekimų vertinimas ir ugdymo planavimas“ įsivertinimo rezultatai

4 pav. Veiklos srities „Pasiekimų vertinimas ir ugdymo planavimas“ išorinio vertinimo rezultatai

Duomenų šaltinis: *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo ir išorinio vertinimo metodikų, išorinio vertinimo gairių išbandymo ataskaita (rankraštis), 2021*

Vertintojai, išskirdami ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos *Pasiekimų vertinimo ir ugdymo planavimo* srities **stiprybes**, akcentuoja vaiko pasiekimų fiksavimą (remiantis mokyklos susitarimais), komunikaciją su tėvais (globėjais ar rūpintojais). Mokykloms vertingas mokytojo komunikavimas su šeima, vertinimo siste-

mingumas ir rezultatų fiksavimas, dokumentavimas, ugdymo(si) planavimas, remiantis turimomis žiniomis apie vaikų pažangą ir pasiekimus. Tarp **tobulintinių** šios veiklos srities aspektų – vaikų įsivertinimo gebėjimų ugdymas, tėvų (globėjų ar rūpintojų) ir vaikų įtraukimas planuoti ir vertinti; pasiekimų vertinimo rezultatų naudojimas ugdymo planavimui (1 lentelė).

1 lentelė. Pasiekimų vertinimo ir ugdymo planavimo srities stiprybės ir tobulintini aspektai ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veikloje

STIPRYBĖS (išorinio vertinimo duomenys)	STIPRYBĖS (įsivertinimo duomenys)
• Pagal mokyklos bendru sutarimu priimtą formą, vaikų pasiekimai fiksuojami vaikų pasiekimų apraše, aplanke, skaitmeninėse laikmenose. • Vaikų pasiekimai ir pažanga su tėvais (globėjais ar rūpintojais) aptariami individualiai, jei yra poreikis, bet ne rečiau kaip du kartus per metus. • Mokytojai, atsižvelgdami į realią grupės situaciją, planuoja turimus išteklius, numatydami ilgalaikius ir trumpalaikius vaikų ugdymo pasiekimus. • Planuojant savaitės veiklas atsižvelgiama į praėjusios savaitės refleksiją. • Ugdymo uždaviniai planuojami atsižvelgiant į vaiko poreikius.	• Mokytojas ir šeimos nariai dalijasi informacija apie vaiko daromą pažangą. • Mokytojas sistemingai stebi ir fiksuoja vaikų pasiekimus, dokumentuoja vaikų daromą pažangą. • Mokytojas planuoja ugdymą(si), remdamasis žiniomis apie vaikų jau turimus gebėjimus, nuostatas, žinias ir supratimą (suvokimą), jų individualius ugdymo poreikius ir siekdamas vaikų ugdymo pasiekimų augimo.
TOBULINTINI aspektai (išorinio vertinimo ir įsivertinimo duomenys sutampa)	
• Vaikų gebėjimas vertinti savo ir kitų vaikų veiklą. • Tėvų (globėjų ar rūpintojų) ir specialistų įtraukimas į vertinimo ir planavimo procesus. • Planavimą grįžti vaikų pasiekimų lygiu ir pedagoginės veiklos refleksija. • Siekti išlaikyti pusiausvyrą tarp individualios veiklos, darbo mažose grupėse ir visos grupės ugdomosios veiklos bei tarp iš anksto suplanuotos ir vaikų pasiūlytos veiklos.	

Duomenų šaltinis: *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo ir išorinio vertinimo metodikų, išorinio vertinimo gairių išbandymo ataskaita (rankraštis), 2021*

Kaip vaiko ankstyvojo ugdymo(si) pasiekimai ir pažanga vertinami Lietuvoje ir užsienio šalyse?

Kur apibrėžiami pagrindiniai vertinimo susitarimai? Lietuvoje bendrosios rekomendacijos ir gairės vaikų pasiekimams ir pažangai vertinti pateikiamos *Ikimokyklinio ugdymo metodinėse rekomendacijose (2015)* ir *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše (2014)*. Vertinimo metodus, vertinimo dažnumą, pasiekimų fiksavimo ir pateikimo formas Lietuvos mokyklos sukonkretina ir aprašo, rengdamos savo ikimokyklinio ugdymo programas, kurias tvirtina mokyklos steigėjas (Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas, 2005). Priešmokykliniame ugdyme vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo gairės nustato *Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa (2014)* ir *Priešmokyklinio ugdymo tvarkos aprašas (2013, nauja redakcija 2016)*. *Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos projekte (2021)* išskirti ir apibrėžti vaiko pasiekimų požymiai visose šešiose mokymosi turinio srityse, o pasiekimus vertinti siūloma trimis lygiais – iki pagrindinio, pagrindiniu ir viršijančiu pagrindinį lygį.

Gana panašios procedūros veikia ir kitose Europos šalyse. Europos Komisijos EACEA / „Eurydice“ duomenimis, visose 38 tyrime dalyvavusiose Europos šalyse

priimti nacionalinio lygmens susitarimai, kuriuose, kartu su kitomis ankstyvojo ugdymo sritimis, aprašomos esminės vaikų pasiekimų vertinimo nuostatos ir rekomendacijos. 28 Europos šalyse ankstyvojo ugdymo įstaigos rengia savo ugdymo programas, kuriose detalčiau aprašo taikomą vaikų pasiekimų vertinimo sistemą. 12-oje iš šių šalių, įstaigų programas tvirtina valstybinės arba vietos lygmens institucijos (European Commission / EACEA / Eurydice, 2019). Jei nacionaliniu lygmeniu taikomas visuotinis arba privalomas tam tikro amžiaus tarpsnio vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimas, jo procedūros dažniausiai apibrėžiamos įstatymu arba ministro įsakymu (pavyzdžiui, Austrijoje, Estijoje, Latvijoje ir kt.).

Kaip vertinami vaiko pasiekimai ir pažanga? Lietuvoje diagnostinį ir formuojamąjį vertinimą rekomenduojama naudoti ugdymosi procese, siekiant gauti grįžtamąją informaciją apie vaikų pasiekimus bei pažangą ir ugdymo proceso kokybę, o apibendrinamąjį vertinimą – baigus programos dalį ar visą programą. Tačiau rekomenduojama vadovautis nuostata, kad orientuojamasi į vaiko ugdymosi kokybės tobulinimą, o ne į diagnostinį kiekvieno vaiko gebėjimų ar pedagogų darbo kokybės vertinimą (Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015; Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014).

Daugelyje *Europos šalių* ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme dažniausiai taikomas tik *neformalusis* vaiko ugdymosi pasiekimų vertinimas. Vis dėlto, kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Liuksemburge, Maltoje, Kipre, Ispanijoje, Rumunijoje, Vokietijoje, Austrijoje, Danijoje priešmokykliniame ugdyme greta neformaliojo taikomas ir *formalusis vertinimas*.

Panašiai kaip ir Lietuvoje, kitose Europos šalyse, vaikui atėjus į ugdymo įstaigą, ugdymo ciklo pradžioje ir (ar) pabaigoje paprastai atliekamas diagnostinis vertinimas, kasdieniame ugdymo procese – formuojamasis vertinimas, o baigus dalį ar visą programą, atliekamas apibendrinamasis vertinimas (5 pav.).

5 pav. Užsienio šalyse taikomi vertinimo būdai ir tipai ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme

Neformalusis vertinimas – ugdymo procesas vyksta nuolat stebint, analizuojant darbus, kalbantis, diskutuojant. Toks vertinimas neturi formaliai apibrėžtų kriterijų, fiksuojamas mokytojo laisvai pasirinkta forma.

Formalusis vertinimas – taikomas vertinant žinias, įgūdžius, dalykinius bei bendruosius gebėjimus, nustatant pažangą. Vaikų užduotys vertinamos remiantis nustatytais vertinimo kriterijais. Fiksuojamas mokyklos, vietos ar nacionaliniu lygmeniu nustatyta forma.

Diagnostinis vertinimas skirtas išsiaiškinti vaiko stipriąsias ir silpnąsias ugdymosi sritis, norint suteikti pagalbą ir numatyti tolesnius ugdymosi žingsnius, tokiu būdu sudaromos prielaidos derinti vaikui keliamus ugdymosi lūkesčius su jo galiomis, siūlant jo individualius poreikius atitinkančias ugdymo veiklas, ugdymo metodus.

Formuojamasis vertinimas ugdymo proceso metu atliekamas dažnai arba nuolat stebint vaiką, yra grindžiamas vaiko ir mokytojo sąveika ir skirtas vaiko ugdymosi poreikiams, daromai pažangai nustatyti. Pedagogas gaunama informacija apie vaiką stebint jo veiklą, elgesį, savijautą ugdymo procese padeda planuoti ugdymą, parinkti tinkamus ugdymo metodus, tikslingai kurti ugdymosi aplinką ir laiku teikti individualią pagalbą.

Apibendrinamasis vertinimas skirtas nustatyti, ko vaikas išmoko, kaip jam sekasi pasiekti ugdymo programoje nustatytų ugdymosi tikslų, todėl taikomas retai ir paprastai tik priešmokykliniame ugdyme.

Šaltinis: OECD, *Starting Strong IV: Monitoring in Early Childhood Education and Care*, 2015

Kokiu dažnumu atliekamas vertinimas? *Lietuvos* mokyklose taikomos įvairios praktikos, tačiau įprastai vaikų, ugdomų pagal ikimokyklinio ugdymo programą, pasiekimų ir pažangos vertinimas atliekamas tam tikrais laikotarpiais (dažniausiai du kartus per metus – mokslo metų pradžioje ir pabaigoje) ir kasdienėje ugdymo veikloje, kai mokytojas pastebi naują ar patobulėjusį vaiko gebėjimą (Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015).

Vaikų, ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programą, pažanga vertinama nuolat, tačiau išskiriami du pasiekimų vertinimo etapai: *pirminis* vaikų pasiekimų vertinimas, atliekamas per 4 savaites nuo ugdymo programos įgyvendinimo pradžios, ir *galutinis* vaikų pasiekimų vertinimas, atliekamas įgyvendinus ugdymo programą (Priešmokyklinio ugdymo tvarkos aprašas (2013, nauja redakcija 2016).

Europos šalyse retai teisės aktais apibrėžiama, koku dažnumu turi būti atliekamas vaiko neformalusis ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimas, tačiau nuos-

tata, kad jis turi būti atliekamas reguliariai, įteisinta daugelyje šalių. Teisė nuspręsti, koku dažnumu jis turi būti vykdomas, dažniausiai paliekama ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo įstaigai ir mokytojams.

Vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos formaliojo vertinimo periodiškumas Europos šalyse dažniau reglamentuojamas teisės aktais ir priklauso nuo jo paskirties. Pavyzdžiui, kai taikomas formalusis formuojamasis vertinimas, jis dažniausiai atliekamas 2–3 kartus per metus (pavyzdžiui, Ispanijoje, Latvijoje, Maltoje, Rumunijoje). Kai formaliai vertinama vaiko raida (pvz., kalbiniai, pažintiniai gebėjimai), toks vertinimas dažniausiai atliekamas kartą per metus ar tam tikru vaiko amžiaus tarpsniu. Pavyzdžiui, Austrijoje, Danijoje, Belgijoje (flamandų bendruomenė), siekiant kaip galima anksčiau nustatyti vaiko kalbos raidos ir mokymosi problemas bei laiku suteikti visą reikalingą pagalbą, formalusis vertinimas atliekamas maždaug apie antruosius ar trečiuosius vaiko gyvenimo metus, kai sparčiausiai vystosi kalba.

Ispanija. Vaiko pasiekimų vertinimas vyksta trimis etapais. Pradinis vaiko individualaus vertinimo etapas pradedamas jam pradėjus lankyti ugdymo įstaigą. Šis vertinimas reglamentuojamas mokyklos tobulinimo plane. Nuolatinė vaiko pasiekimų ir pažangos stebėseną atliekama remiantis ugdymo programoje nustatytais tikslais ir vertinimo kriterijais. Galutinis vertinimas atliekamas ugdymo proceso pabaigoje nustatant, kokių gebėjimų ir kokių lygiu vaikas įgyja. Ugdymo institucijos per metus atlieka ne mažiau kaip tris formalaus vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimo sesijas.

Latvija. 2020 m. Latvijos Parlamentas priėmė vaiko teisių apsaugos įstatymo pakeitimus, numatančius pradėti vertinti visų vaikų nuo 1,5 iki 3 metų, o nuo 2021 m. – visų vaikų, pradedančių ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą, raidą. Siekiama kuo ankstesniame amžiuje atpažinti individualius specialiuosius ugdymosi poreikius ir pradėti teikti reikiamą pagalbą. Šiuos vertinimus atlieka ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojas, apie rezultatus informuoja vaiko tėvus (globėjus ar rūpintojus). Vaiko raidos vertinimo metodika patvirtinta Ministrų kabineto [reglamentu](#). Ji galios iki 2023 m., kai bus mokslininkų grupės sukurta nauja 1,5–6 metų vaikų specialiųjų ugdymosi poreikių vertinimo metodika.

Šaltinis: Eurydice. *National Education Systems* (žr. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/national-description_en)

Kas vertina? Lietuvoje vaikų, ugdomų ir pagal ikimokyklinio, ir pagal priešmokyklinio ugdymo programas, pasiekimus ir pažangą vertina su vaiku dirbantys mokytojai. Ikimokykliniame ugdyme mokytojas vadovaujasi mokyklos parengta ugdymo programa, kurioje detalizuoti vertinimo metodai, dažnumas, pasiekimų fiksavimo ir pateikimo formos. Priešmokyklinio ugdymo mokytojas vertina vaikų pažangą ir pasiekimus, vadovaudamasis *Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa* (2014) bei pasirinkdamas vertinimo būdus ir metodus (*Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos aprašas* (2013, nauja redakcija 2016)).

Kitose šalyse taikoma gana panaši praktika – kasdienėje ugdymo praktikoje paprastai vaiko pasiekimus ir pažangą vertina tik ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo mokytojas (Lenkija, Portugalija, Prancūzija) arba kartu su kitais tos pačios ugdymo įstaigos darbuotojais (Liuksemburgas, Norvegija, Švedija, Suomija, Ispanija). Kitų įstaigų specialistai vaiko vertinime dalyvauja retai, dažniausiai tuomet, kai siekiama įvertinti ir vaiko raidą. Vykdamas vaiko pasiekimų vertinimą neretai į šį procesą įtraukiami vaiko tėvai (globėjai ar rūpintojai) ir vaikas.

Belgijoje (prancūzų bendruomenėje) vertinti vaiko sveikatos ir motorinių įgūdžių į lopšelius reguliariai atvyksta medicinos darbuotojai, o priešmokykliniame ugdyme pastaruosius įgūdžius kartą per metus vertina ne tik ugdymo įstaigos mokytojas, bet ir atvykstanti psichologo ir medicinos darbuotojų komanda.

Danijoje vaiko kalbos vertinimas atliekamas keliais etapais. Pirma, tėvai (globėjai ar rūpintojai) informuojami apie atliekamą vertinimą ir teikia ikimokyklinio ugdymo įstaigai pagrindinę informaciją, susijusią su vaiko kalba – užpildo klausimyną apie vaiko turimą žodyną, vartojamos kalbos sudėtingumą. Ikimokyklinio ugdymo darbuotojai atlieka vertinimą. Vertinimas baigiamas užpildant formą, kurioje įvertinamas vaiko žodynas ir gebėjimas kurti sakinius. Vertinimo rezultatai pateikiami tėvams (globėjams ar rūpintojams). Jei reikia, imamas veiksmų, padedančių stiprinti vaiko kalbinius gebėjimus.

Šaltinis: Eurydice. *National Education Systems* (žr. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/national-description_en)

Kokios pasiekimų sritys yra vertinamos? Lietuvoje ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimais laikomi ugdymo procese įgyti vaikų gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos, apie kuriuos sprendžiama iš vaikų veiklos ir jos rezultatų. Vaikų ugdymo pažanga suprantama kaip vaikų pasiekimų ūgtelėjimas per tam tikrą laikotarpį (Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015; Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014). Priešmokyklinio ugdymo siekis – vaiko *socialinė, sveikatos, pažinimo, komunikavimo ir meninė kompetencijos*. Jos integruojamos su mokėjimu mokytis, kūrybingumu ir verslumu. Minėtos kompetencijos ir yra orientaciniai vaiko ugdymo pasiekimai (*Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa*, 2014). *Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos projekte* (2021) atnaujintos ugdomos kompetencijos ir jų sandai. Keliamas vienas iš priešmokyklinio ugdymo uždavinių – plėtoti pažinimo, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, pilietiškumo, kultūrinę, komunikavimo ir skaitmeninę kompetencijas.

Daugelyje Europos šalių ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme vaiko ugdymosi pasiekimai vertinami kartu su vaiko raida (fizinė, pažintinė, socialinė-emocinė, asmenybės). Lūkesčiai vaikų raidos ir ugdymosi pasiekimams užsienio šalyse varijuoja priklausomai nuo vaiko amžiaus, bendrųjų šalies švietimo politikos tikslų, teikėjų siūlomų ugdymo programų, šalies kultūros. Pavyzdžiui, Norvegijoje priešmokykliniame ugdyme vertinama vaiko sveikata ir raida, jo gerovė, patirtys ir mokymasis, tuo tarpu Jungtinėje Karalystėje – vaiko kalbos raida ir komunikavimo gebėjimai, fizinis vystymasis, asmenybės, socialinė ir emocinė raida, aritmetiniai, pažintiniai, meniniai gebėjimai.

Nepaisant šalyse egzistuojančios vertinimo praktikos įvairovės, galima išskirti šias dažniausiai užsienio šalyse ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme vertinamas vaiko raidos ir ugdymo sritis:

Sveikata – vaiko fizinis vystymasis, fizinė sveikata.

Motoriniai gebėjimai – gebėjimas atlikti judesius, fizinės veiklas, valdyti kūną, smulkiuosius ir stambiuosius motorinius gebėjimus.

Kalbiniai gebėjimai ir bendrasis raštingumas – vaiko gebėjimas formuoti žodžius ir sakinius, o taip pat žodžių, sakinių prasmės, kalbos garsų suvokimas; supratimas, kaip kalba naudojama skirtinguose kontekstuose; žodynas.

Socialiniai-emociniai gebėjimai – vaiko gebėjimas išreikšti ir valdyti emocijas, vaiko ryšiai ir žaidimai su aplinkiniais, vaiko identitetas, pasitikėjimas savimi, vaiko asmenybė, kuri lemia mąstymą, jausmus ir elgseną. Šių gebėjimų grupei priklauso ir vaiko gebėjimas bendradarbiauti ir spręsti problemas bendraujant su kitais.

Aritmetiniai gebėjimai – gebėjimas taikyti paprasčiausias aritmetines sąvokas, suvokti skaičių reikšmę. Pagrindiniai aritmetiniai gebėjimai apima žinojimą, kas yra erdvė, forma, vieta, kryptis ir jų atpažinimą, elementų grupės, kiekio, tvarkos, laiko ir kitimo pagrindines savybes, gebėjimą atlikti pagrindinius aritmetinius veiksmus.

Kūrybiniai gebėjimai – vaiko gebėjimas kurti idėjas ir emociją, naudotis vaizduote ir perteikti mintis bei patirtis įvairiomis raiškos priemonėmis ir formomis, tarp jų ir meninėmis (daile, muzika, šokiu).

Savarankiškumas – vaiko gebėjimas be kitų asmenų pagalbos atlikti jo amžių atitinkančias veiklas, užduotis, priimti sprendimus, išreikšti savo nuomonę ar idėjas, jaustis saugiai ir pasitikėti savimi.

Atkreiptinas dėmesys, kad ikimokykliniame ugdyme užsienio šalyse dažniausiai vertinama vaiko sveikata, motoriniai, socialiniai-emociniai, kalbiniai gebėjimai, o priešmokykliniame ugdyme, be minėtų, dar ir aritmetiniai, kūrybiniai gebėjimai, savarankiškumas. Vaiko gerovė¹, praktiniai², informacinių technologijų gebėjimai³ vertinami gerokai rečiau.

Kokie vertinimo metodai rekomenduojami?

Kaip rodo Europos Komisijos EACEA / „Eurydice“ duomenys, Europos šalyse *stebėjimas* yra pagrindinis ir dažniausiai nacionaliniu lygmeniu rekomenduojamas vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo metodas, naudojamas įvairiomis formomis (pavyzdžiui, nuolatinis arba trumpalaikis stebėjimas, pateikiant rezultatų aprašymus, stebėjimas pagal iš anksto sudarytą pasiekimų kriterijų sąrašą ir kt.). Antras dažniausiai rekomenduojamas vertinimo metodas – *vaiko pasiekimų aplankas* – vaikų ugdymo pavyzdžių (piešinių, nuotraukų ar kitų darbų) rinkimo priemonė, kai vaiko pasiekimų įrodymai fiksuojami tam tikrą laiką. Mažiausiai šalių (Bulgarija, Danija, Estija, Vengrija, Šiaurės Makedonija) rekomenduoja taikyti *standartizuotus testus*, kurie gali būti naudojami arba visų pagrindinių ugdymo sričių, arba vienos srities (dažniausiai kalbinių gebėjimų) pasiekimams ir pažangai vertinti. *Įsivertinimo* metodas padeda ugdymo procese išgirsti vaiko nuomonę ir atsižvelgti į jo patirtį. Tokiu būdu vaikai skatinami aktyviai dalyvauti ugdymo procese: jie pastebi, ko jau išmoko ir pasiekė, geriau supranta, kokių sunkumų patiria, kaip juos galėtų įveikti. Nacionalinio lygmens rekomendacija taikyti šį metodą teikiama trijose šalyse (Estijoje, Suomijoje, Jungtinėje Karalystėje (Škotijoje)) vaikų iki 3 metų ir dešimtyje šalių (Bulgarijoje, Estijoje, Italijoje, Vengrijoje, Maltoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Suomijoje, Jungtinėje Karalystėje (Škotijoje)) vyresnių kaip 3 metų vaikų pasiekimams ir pažangai vertinti (European Commission / EACEA / Eurydice, 2019).

Kokie vertinimo įrankiai naudojami? Lietuvos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojai patys pasirenka vertinimo metodus ir įrankius, nes nacionaliniu lygmeniu jie neregamentuojami. Bendru visos ikimokyklinio ugdymo mokyklos bendruomenės susitarimu vaikų pažangai ir pasiekimams vertinti gali būti naudojami ir skaitmeniniai įrankiai, pavyzdžiui, elektroniniai dienynai. Mokykla apsisprendžia dėl vertinimo periodiškumo, kaip dažnai ir koku būdu tėvai (globėjai ar rūpintojai) informuojami apie vaikų daromą pažangą ir pasiekimus. Lietuvoje naudojami „Mūsų darželis“, ELIIS, „Mano dienynas“, „Tamo“ ir kiti elektroniniai dienynai. Naujausias 2021 m. sukurtas skaitmeninis vertinimo įrankis – „Virtualus voratinklis“. Minėtuose vertinimo įrankiuose vaiko, ugdomo pagal ikimokyklinio ugdymo programą, pasiekimai vertinami pagal *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą* (2014) išskirtas sritis ir pasiekimų žingsnius. Vaiko, ugdomo pagal priešmokyklinio ugdymo programą, pasiekimai vertinami pagal *Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje* (2014) numatytas kompetencijas.

Konsultuojantis su skaitmeninių vertinimo įrankių tiekėjais įvardyta keletas būdų, galinčių padėti spartinti šių įrankių diegimą ikimokyklinio ugdymo mokyklose: nacionalinių vertinimo įrankių ar formų sukūrimas padėtų mokykloms tikslingai ir kryptingai pasirinkti patikimus vertinimo įrankius, palengvintų ugdymo planavimo procesus, mokyklos steigėjo įsitraukimas ir pagalba įsigyjant elektroninius dienynus, gerinant aprūpinimą moderniomis ugdymo priemonėmis padidintų skaitmeninių vertinimo įrankių prieinamumą mokytojams, mokyklų vadovų lyderystę ir mokytojų skaitmeninių kompetencijų tobulinimas padėtų mokyklose plačiau ir veiksmingiau naudoti šiuos vertinimo įrankius.

Lietuvoje sukurtas elektroninis dienynas „Mūsų darželis“ yra skaitmeninis įrankis, skirtas ikimokyklinio ugdymo mokyklų bendruomenės telkimui, glaudesniai bendradarbiavimui ir mokyklos veiklos administravimui. Vaikų pažangai ir ugdymo(si) pasiekimams vertinti šiame dienyne skirtos kelios aplinkos. Skiltyje „Pasiekimų žingsneliai“ mokytojai įvertina kiekvieno vaiko pasiekimus. Dienyno funkcijos leidžia apskaičiuoti kiekvieno vaiko, grupės ar visos mokyklos pasiekimų vidurkį, todėl mokytojai gali matyti savo grupės, administracija – visos mokyklos vaikų, o tėvai (globėjai ar rūpintojai) – tik savo vaiko pasiekimų žingsnių amplitudę. Skiltyje „Vaiko pasiekimai“ mokytojas gali fiksuoti ir vertinti individualią vaiko pažangą ir pasiekimus kasdienėje ugdymo veikloje, kaip pasiekimų įrodymus pridėdamas fotografijų, aprašymų tekstų formatu, tokiu būdu kaupdamas kiekvieno vaiko pasiekimų aplanką. Priešmokykliniame ugdyme vaikų pasiekimams vertinti mokyklos kuria konkrečiai įstaigai tinkamiausias formas ir pateikia informaciją apie vaiko pasiekimus.

Utenos lopšelio-darželio „Želmenėlis“ vykdomo mokyklų pažangos projekto „Virtualus voratinklis“ metu sukurtas skaitmeninis įrankis ikimokyklinio ugdymo vaikų pažangos ir pasiekimų stebėsenai. Mokytojas, vertindamas vaiko pasiekimus, gali kiekviename žingsnyje išskirti veiklas, kurias vaikas geba atlikti, pridėti pasiekimų įrodymų – vaiko darbų, ugdymo situacijų fotografijų, tekstinių komentarų. Vertinimo informaciją gali stebėti grupės mokytojai, pagalbos vaikui specialistai, administracija. Įrankis leidžia apibendrinti pažangos ir pasiekimų vertinimo informaciją, todėl mokytojas gali stebėti kiekvieno vaiko ir visos grupės pasiekimus ir (jais remdamasis) keisti bei tobulinti ugdymo procesą.

¹ Vertinama subjektyvi vaiko gerovė, t. y. kaip vaikas suvokia savo gyvenimą, jį supančią materialią aplinką, savo socialinius ryšius ir gebėjimus.

² Vaiko įsitraukimas į kasdienes veiklas ir jo gebėjimai taikomi kasdienėje veikloje (pavyzdžiui, gebėjimas užsirišti batų raištelius, išsivalyti dantis ir pan.).

³ Vaiko gebėjimas naudotis skaitmeninėmis ir technologijų aplinkomis tobulėjimui, bendravimui ir žinių kūrimui. Skaitmeninės aplinkos siejamos su įvairiais įrenginiais (pvz., nešiojamaisiais kompiuteriais, planšetėmis, išmaniosiomis lentomis ir kt.), kompiuteriniais žaidimais, internetu, be kitų medijų, su radiju ir televizija.

ELIIS – tarptautinio tinklo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo platforma, kurioje galima bendrauti, ruošti ir dalytis trumpalaikiais ir ilgalaikiais planais, fiksuoti ir stebėti vaiko pažangą ir pasiekimus. Pasiekimų vertinimo modulis lankstus – formą ir vertinimo sistemą galima adaptuoti kiekvienai ikimokyklinio ugdymo mokyklai, atliepiančiai jos bendruomenės poreikius ir susitarimus. Ikimokykliniame ugdyme vaiko pasiekimų žingsniai gali būti vertinami skaičiumi arba komentaru, žingsnį vertinant kaip visumą arba išskaidant į atskiras veiklas. Individualiems vaiko pasiekimams fiksuoti skirta įžvalgų apie vaiką aplinka. Priešmokykliniame ugdyme vaikų kompetencijos vertinamos komentarais, žymėjimo galimybės lanksčios, pritaikomos darželio poreikiams. Ilgalaikiai pasiekimų stebėsenai skirta funkcija, leidžianti ir mokytojams, ir pagalbos vaikui specialistams apibendrinti vertinimo informaciją ir formuoti vaiko pasiekimų ir pažangos ataskaitas.

Švietimo ir ugdymo įstaigoms skirtoje valdymo sistemoje „*Mano dienynas*“ veikia ikimokykliniam ir priešmokykliniam ugdymui skirtas modulis. Visi pagrindiniai vertinimo rodikliai ir rezultatai pateikiami taip vadinamoje švieslentėje (angl. *dashboard*), kuri sistemos naudotojams rodoma skirtingai, priklausomai nuo naudotojo profilio. Pateikiami duomenys apima informaciją apie vaiko pasiekimus (pagyrimai, pastabos), lankomumą. *Manodienynas.lt* veikia įvykių valdoma sistema, apie dienyne atliktus veiksmus informuojanti konkretų naudotoją, kuriam informacija aktuali – informavimo modulis informaciją atsiunčia ir elektroniniu paštu. Pavyzdžiui, jei mokytojai įrašo komentarą apie vaiko pasiekimus, pagyrimą ar pastabą, tėvai (globėjai ar rūpintojai) gauna pranešimus elektroniniu paštu.

Lentelė sudaryta autorių, remiantis konsultacijomis su el. dienynų tiekėjais

Užsienio šalyse (ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo lygmenimis) vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimui naudojama didelė įrankių įvairovė (žr. priedą). Jie gali būti sukurti tiek verslo struktūrų, ministerijų, švietimo įstaigų, universitetų, pavienių mokslininkų, tiek pačių mokytojų. Vertinimo įrankių paskirtys gali būti labai įvairios, be vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos įvertinimo, įrankis gali būti skirtas įvertinti ugdymo programos tinkamumą ar jos tobulintinas sritis, skatinti tėvus (globėjus ir rūpintojus) aktyviau domėtis vaiko pasiekimais ar išsiaiškinti personalo kompetencijų tobulinimo poreikius. Priklausomai nuo vertinimo paskirties įrankis gali būti skirtas vienai ar kelioms sritims vertinti.

Skiriamos trys pagrindinės vertinimo įrankių grupės: *tiesioginio vertinimo*, *naratyviojo vertinimo* ir *stebėjimo įrankių* (OECD, 2015). Iš visų trijų įrankių grupių, dažniausiai šalyse taikomi stebėjimo ir naratyviojo vertinimo įrankiai, tuo tarpu tiesioginio vertinimo įrankiai ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme šalyse taikomi gana retai.

Tiesioginio vertinimo įrankiams priskiriami įvairūs testai, kurie taikomi vaiko raidos vėlavimo ir ugdymosi sunkumų nustatymui, ugdymosi pasiekimams ir pažangai įvertinti. *Naratyviojo vertinimo įrankių* grupei priskiriami istorijų pasakojimo ir pasiekimų aplanko tipo įrankiai. *Stebėjimo įrankiai* skirti surinkti informaciją apie vaiko ugdymosi pasiekimus ir pažangą iš kito žmogaus (dažniausiai mokytojo) perspektyvos.

TIESIOGINIO VERTINIMO ĮRANKIAI:

Testas (angl. *Test*) – naudojamas formaliajam vertinimui ir skirtas vaiko žinioms, gebėjimams ir (ar) gabumams įvertinti. Gali būti atliekamas popieriuje arba kompiuteriu. Gali būti taikomi tiek standartizuoti, tiek nestandartizuoti testai. Tokio vertinimo įrankio pavyzdžiu gali būti *International Performance Indicators in Primary Schools (iPIS)* testas, skirtas įvertinti vaiko gebėjimus ir raidą prieš pradėdant lankyti pradinę mokyklą ir vaiko pažangą pirmaisiais mokyklos lankymo metais (žr. priedą).

Patikros testas arba klausimynas (angl. *Screening*) – skirtas nustatyti vaiko raidos vėlavimą ir ugdymosi sunkumus. Šio tipo įrankius gali sudaryti klausimai, kuriuos užduoda specialistas vaikui ar vaiko tėvams (globėjams ir rūpintojams), priklausomai nuo vaiko amžiaus; gali būti įtrauktas ir pokalbis ar žaidimas, siekiant įvertinti, kaip vaikas žaidžia, mokosi, kalba, elgiasi, juda. Tokio tipo yra *Ages and Stages Questionnaires (ASQ)* įrankis, skirtas įvertinti vaiko raidą.

NARATYVIOJO VERTINIMO ĮRANKIAI:

Istorijų pasakojimo (angl. *Storytelling*) įrankis, skirtas vaiko raidai ir ugdymosi pažangai per tam tikrą laikotarpį vertinti. Naudojant šį įrankį analizuojami vaiko pasiekimai, pažanga, raida, į analizę įterpiant įvairių vaiko darbų pavyzdžių, vaiko atsakymus, reakcijas į mokytojo klausimus taip, kad jie sudarytų nuoseklų, rišlų pasakojimą ar istoriją apie vaiko daromą pažangą. Šio tipo vertinimo įrankis *Learning stories* naudojamas Portugalijoje, Vokietijoje, Italijoje ir kitose šalyse.

Aplankas (angl. *Portfolio*) – skirtas vaiko ugdymosi pasiekimams ir pažangai tam tikroje srityje vertinti. Naudojant šį įrankį renkami vaiko darbų pavyzdžiai tokia tvarka, kad iš jų būtų galima spręsti apie vaiko ugdymosi pasiekimus ir daromą pažangą tam tikroje srityje. Aplanko tipo įrankiai yra populiarūs ir naudojami daugelyje Europos šalių.

STEBĖJIMO ĮRANKIAI:

Vertinimo skalė (angl. *Rating scale*) – įrankis skirtas (į)vertinti vaiko ugdymosi pasiekimų kiekybines ir kokybines charakteristikas. Įrankį sudaro tam tikrų teiginių rinkinys, o stebėtojas kiekvieną turi įvertinti, naudodamasis tam tikra skale, pavyzdžiui, nuo 1 iki 10. Tai dažniausiai ugdymo praktikoje naudojama vertinimo skalė, tačiau gali būti naudojamos ir kitokių tipų skalės (pagrįstos spalvomis, figūromis). Tokio tipo įrankiai yra, pavyzdžiui, vaiko gerovės ir įsitraukimo į veiklas vertinimo įrankis *Leuven Involvement Scale (LIS)* ir *Self-evaluation Instrument for Care Settings (SiCs/ZiKo)* vertinimo įrankis, skirtas įvertinti vaiko gerovę ir įsitraukimą veikti bei jo patirtis ugdymo įstaigos aplinkoje (žr. priedą).

Kontrolinis sąrašas (angl. *Checklist*) – skirtas (į)vertinti vaiko raidos būklę ir (ar) ugdymosi pasiekimus. Kontrolinį sąrašą gali sudaryti klausimų, užduočių ar tam tikrų žingsnių, kuriuos reikia atlikti tam tikra tvarka, sąrašas. Tai dažniausiai naudojamų vaiko raidos ir ugdymosi pasiekimų vertinimui skirtų įrankių tipas. Tokių įrankių pavyzdžiais galėtų būti vaiko raidos lygio prieš pradėdant vaikui lankyti pradinę mokyklą ir pasirengimo mokytis vertinimui skirtas *The Early Development Instrument (EDI)* įrankis ir *Early Years Foundation Stage Profile (EYFSP)* įrankis, naudojami informuoti tėvus (globėjus ar rūpintojus) apie vaiko raidą ir ugdymosi pasiekimus.

Užsienio šalyse retai reglamentuojamas privalomas tam tikrų vertinimo įrankių naudojimas, dažniausiai teisė juos pasirinkti paliekama ugdymo įstaigai, tačiau tiesioginio vertinimo įrankiai gali būti taikomi

ir nacionaliniu mastu (pavyzdžiui, **BESK KOMPAKT** ir **BESK-DaZ KOMPAKT** Austrijoje ir **KOALA** Belgijoje) (daugiau vertinimo įrankių pavyzdžių pateikiama analizės priede).

Austrija. Nuo 2008 m. šalies mastu atliekamas privalomasis vaikų kalbos (vokiečių) ir komunikavimo gebėjimų lygio vertinimas. Vaikai vertinami naudojant **BESK KOMPAKT** stebėjimo lapą vaikams, kurių vokiečių kalba yra pirmoji, ir **BESK-DaZ KOMPAKT**, kurių vokiečių kalba yra antroji. Įrankis yra sukurtas Federalinio Austrijos mokyklų kokybės užtikrinimo instituto ekspertų. Minėtais įrankiais vaikai vertinami, kai jiems sukanka treji metai. Jei nustatomas kalbos mokymo ar korekcijos pagalbos poreikis, tokia pagalba vaikams yra teikiama. Vaikai, kurie gavo minėtą pagalbą būdami ketverių, pakartotinai vertinami priešpaskutiniiais priešmokyklinio ugdymo metais.

Belgija (flamandų bendruomenė). Nuo 2021 m. olandų kalbos testas **KOALA** privalomas visiems trečių priešmokyklinio ugdymo klasę lankantiems vaikams. Vertinimo metu vaikas turi atlikti septynias individualias ir grupines užduotis, skirtas įvairioms kasdienio gyvenimo sritims. Vertinimą atlieka priešmokyklinio ugdymo mokytojas. Testas skirtas išsiaiškinti, kaip priešmokyklinio ugdymo grupę lankantis vaikas moka olandų kalbą, ir padėti jam įveikti šios kalbos spragas ar trūkumus, jei jų yra. **KOALA** testą parengė Liuveno katalikiškojo universiteto Kalbos mokymo centras. Šis vaikų kalbinių gebėjimų vertinimas atliekamas mokslo metų pradžioje, kad vaikai po vasaros atostogų turėtų laiko prisiminti tai, kas primiršta, ir, kad per mokslo metus būtų pakankamai laiko vaikams tobulinti kalbos gebėjimus.

Nyderlandai. Nuo 2021 m. ankstyvajame ugdyme testai nebenaudojami vaikų pasiekimų ir pažangos stebėsenai. Priimant šį sprendimą, vadovautasi nuostata, kad ankstyvajame amžiuje vaikų raida vyksta skirtingu tempu ir intensyvumu, o testais gauti pasiekimų įrodymai – tik momentinė vaiko pasiekimų nuotrauka, todėl vertinimas gali būti neobjektyvus. Ugdymo įstaigai ir mokytojams suteikta laisvė savarankiškai nuspręsti, kaip stebėti vaiko pasiekimus ir pažangą.

Šaltinis: Eurydice. National Education Systems (žr. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/national-description_en)

Kaip bendraujama ir bendradarbiaujama su tėvais (globėjais ir rūpintojais)? Lietuvoje nacionaliniu lygmeniu neregamentuojamas tėvų (globėjų ar rūpintojų) informavimo apie vaiko, ugdomo pagal ikimokyklinio ugdymo programą, pasiekimus ir pažangą dažnumas ar formos. Tai gali vykti pagal atskirą mokyklos, mokytojo ir tėvų (globėjų ir rūpintojų) bendruomenės susitarimą arba jei yra individualus poreikis. Kaip rodo pandemijos pradžioje atliktos apžvalgos rezultatai, paskelbtas visuotinis nuotolinis ugdymas paskatino ieškoti nekontaktinių bendravimo ir bendradarbiavimo formų ir priemonių. Kasdinių ugdymųjų veiklų, ugdymo situacijų fiksavimui ir informacijos dalijimuisi su tėvais (globėjais ar rūpintojais), pedagogų ir tėvų (globėjų ir rūpintojų) susitarimu, naudotos socialinio tinklo „Facebook“, pokalbių programėlių „Messenger“ ar „WhatsApp“ grupės; ugdymuisi, bendravimui ir bendradarbiavimui skirtos „Moodle“, „MS Teams“ ar „Zoom“ ir kitos virtualios aplinkos (Rekomendacijos dėl nuotolinio ugdymo proceso organizavimo ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, 2020).

Priešmokykliniame ugdyme sąveika su tėvais (globėjais ir rūpintojais) apibrėžta *Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos apraše*, 2013 ir *Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje*, 2014. Vaikų pasiekimai ir pažanga su tėvais (globėjais ir rūpintojais)

aptariamai individualiai, jei yra poreikis, bet ne rečiau kaip du kartus per metus – po pirminio vaikų pasiekimo vertinimo ugdymo programos įgyvendinimo pradžioje ir po galutinio pasiekimų vertinimo baigus ugdymo programą. Pokalbiuose, jei prireikia, dalyvauja Vaiko gerovės komisijos atstovai, kiti specialistai, administracijos atstovai.

Europos šalyse vaiko ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pasiekimų ir pažangos vertinimu gauta informacija su tėvais (globėjais ir rūpintojais) dalijamasi įvairiais būdais (neformaliai ir formaliai) ir formomis (žodine, rašytine ar elektronine). Neformaliai vaiko pasiekimų ir pažangos rezultatus mokytojai su tėvais (globėjais ir rūpintojais) daugelyje šalių aptaria reguliariai (kasdien, kelis kartus ar kartą per savaitę), tuo tarpu formaliai – rečiau – kas mėnesį, kelis kartus ar kartą per metus. Bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais (globėjais ir rūpintojais) forma dažnu atveju priklauso nuo pasirinkto vertinimo įrankio (pavyzdžiui, taikant skaitmeninius vertinimo įrankius, dažniausiai informacija tėvus (globėjus ir rūpintojus) pasiekia kiekvieną kartą mokytojui pateikus vertinimo įrašą) ir vertinimo tipo – išsamesnė vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo informacija tėvams (globėjams ir rūpintojams) dažniau pateikiama po apibendrinamojo ir (ar) diagnostinio vertinimo.

Švedijoje ikimokyklinio ugdymo įstaiga turi užtikrinti nuolatinį vaiko tėvų (globėjų ar rūpintojų) ir ikimokyklinės ugdymo įstaigos dialogą vaiko gerovės ir ugdymo klausimais. Be kasdienio neformalaus įstaigos personalo ir tėvų (globėjų ar rūpintojų) bendravimo, formalus dialogas vyksta du kartus per metus. Prireikus tėvai (globėjai ar rūpintojai) gali inicijuoti ir papildomus tokio pobūdžio pokalbius.

Slovakijoje mokytojai reguliariai informuoja tėvus (globėjus ar rūpintojus) apie vaiko pasiekimus ir pažangą, savijautą, tarpasmeninius santykius su kitais vaikais, pamėgtas ar pageidaujamas ugdomąsias veiklas. Formalūs susitikimai su tėvais vyksta du kartus per metus.

Maltoje nuo 2018–2019 m. m. pradėta įgyvendinti nauja ankstyvojo ugdymo programa (*Learning Outcomes Framework*), ja vadovaujantis kuriami nauji skaitmeniniai vaikų pasiekimų vertinimo įrankiai, kaip sudėtinė švietimo valdymo informacinės sistemos dalis. Numatoma, kad naudojantis šiais įrankiais vaikų tėvams ir globėjams bus reguliariai siunčiamos ataskaitos apie vaiko pažangą, siekiant numatytų ugdymo rezultatų.

Šaltinis: Eurydice. *National Education Systems* (žr. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/national-description_en)

Kaip vertinami vaiko pasiekimai pereinant iš ankstyvojo į pradinį ugdymą?

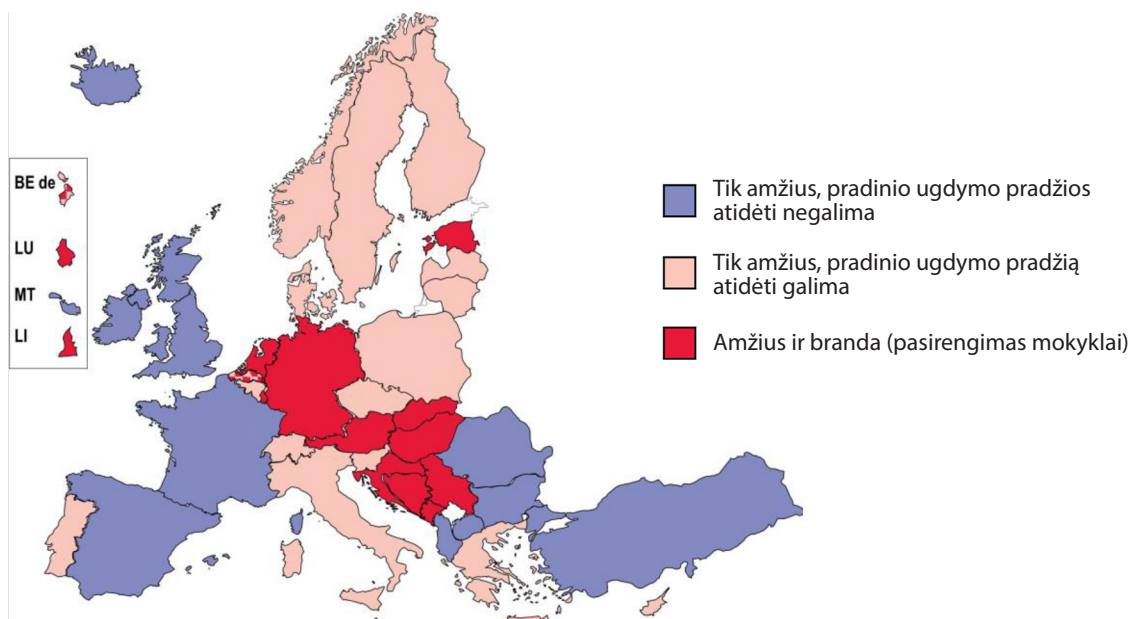
Europos šalyse veikia skirtingos ankstyvojo (ikimokyklinio ir priešmokyklinio) ugdymo sistemos, todėl skiriasi ir sprendimai, kaip organizuoti vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimą, kad vaikams būtų sudarytos vienodo starto galimybės ir užtikrintas ugdymo tęstinumas, pereinant iš ankstyvojo į privalomąjį pradinį ugdymą.

Lietuvoje priešmokyklinio ugdymo mokytojas, vaikui baigus priešmokyklinio ugdymo programą, atlieka galutinį jo pasiekimų vertinimą, aptaria jį su tėvais (globėjais, rūpintojais) ir remdamasis rezultatais mokytojas parengia rekomendaciją pradinio ugdymo programą vykdančiai mokyklai dėl tolesnio vaiko ugdymo (Priešmokyklinio ugdymo tvarkos aprašas (2013, nauja redakcija 2016)). Ši rekomendacija padeda užtikrinti vaiko ugdymo tęstinumą, tačiau vertini-

mo rezultatai nedaro įtakos vaiko priėmimui ugdytis pagal pradinio ugdymo programą.

Europos Komisijos EACEA / „Eurydice“ duomenimis, visose Europos šalyse (tarp jų ir Lietuvoje) vaiko amžius yra esminis kriterijus pradėti ugdytis pagal privalomą pradinio ugdymo programą. Tačiau keturiolikoje švietimo sistemų atsižvelgiama ne tik į vaikų amžių, bet ir į brandumą, pasirengimą mokyklai. Ši sąlyga gali būti taikoma visiems (vienuolikoje centrinės ir pietryčių Europos šalių) arba tik ypatingomis aplinkybėmis gyvenantiems vaikams (pvz., šeimos patiria socialinę riziką) (6 pav.). Juodkalnijoje, ar vaikas gali pradėti lankyti pradinę mokyklą, lemia nacionalinio pasirengimo mokyklai standartizuoto testo rezultatai. Vokietijoje ir Austrijoje priimant į mokyklą tikrinami vaikų kalbiniai gebėjimai. Belgijos vokiškojoje ir flandiškojoje bendruomenėse vaiko pasirengimas mokyklai vertinamas tik tuomet, jei jis ikimokyklinio ugdymo įstaigos nelankė teisės aktais nustatytą laiką.

6 pav. Priėmimo į pradinio ugdymo įstaigas kriterijai 2018–2019 m. m.

Pastaba. Lietuvoje, tėvų (globėjų ar rūpintojų) prašymu, galima ankstinti pradinio ugdymo pradžią, tačiau negalima atidėti pradinio ugdymo pradžios vėliau nei vaikui tais kalendoriniais metais sueina septyneri metai.

Šaltinis: Europos Komisija EACEA / „Eurydice“

Beveik visose šalyse, kur pradinio ugdymo pradžią leidžiama atidėti, priimant sprendimą svarbus tėvų (globėjų ar rūpintojų) vaidmuo. Belgijoje, Danijoje, Graikijoje, Kipre, Latvijoje, Portugalijoje ir Norvegijoje siūlyti atidėti vaiko priėmimą į pradinę mokyklą gali ikimokyklinio ugdymo įstaiga, tėvai (globėjai ar rūpintojai) arba specializuota tarnyba, tačiau galutinio sprendimo negalima priimti be tėvų (globėjų ar rūpintojų) sutikimo.

Šaltinis: Europos Komisija EACEA / „Eurydice“

Jei vaiko pasiekimų vertinimo rezultatai rodo, kad vaikas dar nepasirengęs pradėti ugdytis pagal pradinio ugdymo programą, jis paprastai lieka ugdytis priešmokyklinio ugdymo įstaigoje arba priimamas į tam tikras pradinės mokyklos klases, skirtas padėti vaikams pasirengti ugdytis pagal pradinio ugdymo programą (Slovakijoje, Šveicarijoje, Lichtenšteine). Kai kuriose šalyse (pavyzdžiui, Šveicarijoje) gali būti priimtas sprendimas vaikams, kurie dar nepasirengę pradėti pradinio ugdymo, vienerių metų trukmės priešmokyklinio ugdymo programą pritaikyti jų individualiems poreikiams ir ištęsti iki dvejų metų. Panaši sistema nuo 2022 m. pradeda veikti ir Lietuvoje – švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatytais atvejais ir tvarka įvertinus vaiko ugdymo ir ugdymosi poreikius, pažangą, priešmokyklinis ugdymas gali trukti dvejus metus.

Rekomendacijos

Užsienio šalių patirties ir Lietuvos situacijos analizės pagrindu galima išskirti kryptis, kuriose rekomenduotina imtis veiksmų, siekiant aukštesnės ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės.

Nacionaliniu lygmeniu:

- Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programos vykdančių mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo duomenys rodo, kad *Pasiekimų vertinimas ir ugdymo planavimas* yra viena iš silpniausių mokyklos veiklos sričių. Todėl itin aktualu – *stiprinti mokytojų kompetencijas*, susijusias su vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimu, ypač tokiose srityse kaip *vaikų įsivertinimo gebėjimų ugdymas, tėvų (globėjų ar rūpintojų) ir vaikų įtraukimas į vertinimo procesą, pasiekimų vertinimo rezultatų naudojimas ugdymo planavimui ir tobulinimui*.
- Pedagogų rengimo centrams rekomenduojama – atsižvelgiant į šiuolaikinio vertinimo tendencijas, stebėsenos, tyrimų rezultatus, *nuolat atnaujinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programas*, ypačingą dėmesį skiriant mokytojų praktinių gebėjimų, susijusių su vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimu, tobulinimui.
- Tinkamai parinkti vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo įrankiai, jų taikymo dažnumas padeda gauti patikimos informacijos apie vaiką, jo poreikius, ugdymosi sunkumus, atitinkamai planuoti ir tobulinti ugdymo procesą, laiku suteikti reikalingą pagalbą. Tačiau konkrečiai mokyklai ar mokytojui šiuos įrankius pasirinkti ar kurti – sudėtinga. Todėl *nacionaliniu lygmeniu parengti patikimi, prieinami ir patogūs*

mokytojams naudoti įrankiai, padėtų tobulinti vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo ir ugdymo planavimo procesus mokyklose.

- Siekiant, kad sukurti vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo įrankiai būtų sėkmingai taikomi ugdymo procese, šie *įrankiai ikimokyklinio ugdymo mokykloms turi būti siūdomi kartu su pagalbos mokytojams priemonėmis* – metodine medžiaga, mokymais, konsultacijomis.

Savivaldybės lygmeniu:

- Plėtojant skaitmeninių vertinimo įrankių naudojimą vaiko pasiekimams ir pažangai vertinti ikimokykliniame ugdyme, svarbu *gerinti mokyklų aprūpinimą informacinių komunikacijų technologijų priemonėmis, kad būtų užtikrinamas skaitmeninių vaikų pasiekimų vertinimo įrankių prieinamumas kiekvienam mokytojui*.
- Tikslinga *imtis lyderystės, plėtojant savivaldybės ikimokyklinio ugdymo mokyklų bendradarbiavimą ir dalijimąsi gerąja patirtimi*, siekiant tobulinti vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo ir ugdymo planavimo procesus mokyklose.

Mokyklos ir mokytojo lygmeniu:

- Kasdienėje ugdymo veikloje nuolat vykdomas vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas padeda užtikrinti nuoseklų vaiko tobulėjimą, nustatyti jo ugdymosi pažangą stabdančias kliūtis, susidaryti visuminį vaiko pasiekimų ir pažangos vaizdą. Todėl mokykloje svarbu *numatyti galimybes kolegialiam mokytojų mokymuisi, tobulinant jų kompetencijas, susijusias su vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimu, ugdymo planavimu ir tobulinimu*.
- Išorinio vertinimo duomenys išryškina ir poreikį *stiprinti mokyklų bendruomenės įsivertinimo kompetencijas, skatinti mokytojų individualią ir grupinę refleksiją, siekiant tobulinti kasdienę vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo praktiką*.
- Norint pasiekti aukščiausių, vaiko galias atitinkančių ugdymosi rezultatų iki jam pradedant lankyti mokyklą, svarbu užtikrinti vaiko ugdymo tęstinumą ikimokyklinio ugdymo mokykloje ir namuose. Todėl būtina *skatinti tėvus (globėjus ar rūpintojus) labiau įsitraukti į vaiko ugdymo procesus, su tėvais (globėjais ir rūpintojais) nuolat aptarti vertinimo gautą informaciją apie vaiko pasiekimus ir pažangą*. Tai padėtų tėvams (globėjams ir rūpintojams) suprasti, kaip sekasi jų vaikui, kokios pagalbos reikia, kaip tėvai (globėjai ir rūpintojai) galėtų tęsti vaiko ugdymą namuose ir kitose erdvėse, kad būtų geriausiai atliepiami jo ugdymosi poreikiai.

Šaltiniai

1. Eurydice. National Education Systems. Prieiga internete: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/national-description_en.
2. European Commission /EACEA/ Eurydice, 2019. Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
3. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2014. 80 p. 4.
4. Ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo metodika (2020). Parengta Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis, įgyvendinant projektą Nr. 09.2.1-ESFA-V-706-03-0001 „Neformaliojo vaikų švietimo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo vertinimo, įsivertinimo tobulinimas ir plėtotė“.
5. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo ir išorinio vertinimo metodikų, išorinio vertinimo gairių išbandymo ataskaita (rankraštis), 2021.
6. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2015. 252 p.
7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. ISAK-627 (Lietuvos Respublikos švietimo ir ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. V-1009 redakcija) „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“.
8. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. V-779 „Dėl Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos patvirtinimo“.
9. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2013 m. lapkričio 21 d. įsakymas Nr. V-1106 (Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2016 m. liepos 22 d. įsakymo Nr. V-674 redakcija) „Dėl priešmokyklinio ugdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
10. OECD (2015), Starting Strong IV. Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care. OECD Publishing, Paris. Prieiga internete: https://read.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong-iv_9789264233515-en#page4.
11. OECD (2017), Starting Strong 2017: Key OECD Indicators on Early Childhood Education. OECD Publishing, Paris. Prieiga internete: https://read.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong-2017_9789264276116-en#page4.
12. Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos projektas, 2021. Prieiga internete: <https://www.emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/2021-11-03/BP/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20BP%20projektas%202021-11-03.pdf>.
13. Rekomendacijos dėl nuotolinio ugdymo proceso organizavimo ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme. Parengė prof. dr. Daiva Jakavonytė-Staškuvienė. NŠA, 2020.
14. Wortham, S. C. (2014), Assessment in Early Childhood Education. Sixth Edition. Pearson, USA.

PRIEDAS

Išimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme naudojami vaiko raidos ir ugdymosi pasiekimų vertinimo įrankiai

Įrankio pavadinimas (įrankio rengėjai)	Įrankio paskirtis	Vertinama amžiaus grupė	Vertinimo sritys	Vertinimo įrankio tipas, (vertinantis specialistas (-ai))	Šalių, kuriose taikomas įrankis, pavyzdžiai
<i>Ages and Stages Questionnaires (ASQ)</i> / (Brookes publishing)	Išsiaiškinti, kurių vaikų raida vėluoja	Nuo 1 mėn. iki 5 m. 6 mėn.	ASQ, <i>Third edition</i> : bendravimas, stam- bioji ir smulkioji motorika, problemų sprendimas, asmenybės ir socialinė raida. ASQ, <i>Social-Emotional, Second Edition</i> : savireguliacija, gebėjimas laikytis taisy- klių, adaptyvus elgesys, savarankišku- mas, afekto reakcijos, socialinė komu- nikacija, sąveika su kitais žmonėmis.	Tėvams (globėjams ar rūpintojams) skirtą klausimyną pildo tėvai (globėjai ar rūpintojai), padedami specialisto.	Australija, Suomija, Prancūzija, Nyderlandai, Norvegija, Ispanija, Turkija, kitos šalys Šiau- rės ir Pietų Amerikoje, Azijoje
<i>BASK-3 Behavioral and Emotional Screening System (BESS)</i> / (Randy W. Kamphaus, Cecil R. Reynolds / Pearson)	Nustatyti svarbių vaiko sėkmei emocijų ir elgesio stiprybes ir silpnybes	Nuo 3 iki 18 m.	Elgesio stiprybės ir problemos; sociali- zacijos ir ugdymosi problemos; prisitai- kymo gebėjimai.	Mokytojui, tėvams (globėjams ar rū- pintojams) ir vaikams skirtos vertinimo skalės.	Jungtinės Amerikos Valstijos
<i>Battelle Developmental Inventory, Second Edition (BDI-2™)/Screening-test (BDI-ST2)</i> / (J. Newborg / HMH Riversi- de)	Vertinti vaiko raidą, pasirengi- mą mokyklai; įvertinti ugdymo programą atskaitomybei	Nuo gimimo iki 7 m.	Praktiniai gebėjimai (asmeninė atsako- mybė, rūpinimasis savimi); asmenybės ir socialinių gebėjimų sritis (sąveika su suaugusiais ir bendraamžiais, savi- vaizdis ir socialinis vaidmuo); bendra- vimo gebėjimų sritis (kalbos raiška ir supratimas); motorinių gebėjimų sritis (stambieji, smulkieji ir sensomotoriniai gebėjimai); pažintinių gebėjimų sritis (dėmesys ir atmintis, suvokimas ir są- vokų žinojimas, samprotavimas ir mo- komųjų dalykų gebėjimai).	Tiesioginis (žaidimu grindžiamas) ver- tinimas, vaiko stebėjimas, interviu su tėvais (globėjais ar rūpintojais) ir vaiką prižiūrinčiais specialistais ar mokytoju (vertina šią paslaugą teikiantys specia- listai).	Jungtinės Amerikos Valstijos, Čilė
<i>Child Development Inventory (CDI)</i> / (Harold Ireton / Behavior Science Sys- tems, Inc)	Vertinti vaiko gebėjimus ir nu- statyti galimas raidos ir ugdymo problemas	Nuo 15 mėn. iki 16 m.	Socialinė, motorinė vaiko raida, savi- pagalba, kalbos raiška ir supratimas, raidės ir skaičiai.	Tėvams (globėjams ar rūpintojams) skirtą klausimyną pildo tėvai (globėjai ar rūpintojai), padedami specialisto.	Jungtinės Amerikos Valstijos, Prancūzija, Kanada
<i>The Work Sampling System (WSS)</i> / (Mei- sels, Jablon, Dichtelmiller, Dorfman and Marsden, 1998 / Pearson)	Stebėti vaiko pastangas, ug- dymosi pasiekimus ir pažangą; stiprinti ugdymą ir gerinti vai- kų ugdymąsi	Nuo 3 iki 8 m.	Kalba ir bendrasis raštingumas, mate- matinis, mokslinis mąstymas, asmeny- bės ir socialinė raida, menai, socialiniai mokslai, sveikata ir saugumas, fizinis vaiko vystymasis.	Vertinimo sąrašai (vertina mokytojas).	Jungtinės Amerikos Valstijos

Įrankio pavadinimas (įrankio rengėjai)	Įrankio paskirtis	Vertinama amžiaus grupė	Vertinimo sritys	Vertinimo įrankio tipas, (vertinantis specialistas (-ai))	Šalių, kuriose taikomas įrankis, pavyzdžiai
<i>High Scope Child Observation Record (COR)</i> / (High Scope)	Stebėti vaiko pastangas, ugdymosi pasiekimus ir pažangą; stiprinti ugdymą ir gerinti vaikų ugdymąsi	Nuo gimimo iki 5 m.	<i>Infant / Toddler (COR)</i> : motorika, tyrinėjimo gebėjimai ir loginis mąstymas, kūrybiškumas, bendravimas ir kalba, socialiniai ryšiai, savivoka; <i>Preschool (COR)</i> : socialiniai ryšiai, iniciatyvumas, menai, kūrybiškumas, aritmetiniai gebėjimai, gamtos pažinimas, kalba ir bendrasis raštingumas.	Vaiko stebėjimas atliekamas vaikui įprastos kasdienės veiklos metu (vertina mokytojas).	Jungtinės Amerikos Valstijos, Kanada, Čilė, Indonezija, Airija, Korėja, Meksika, Nyderlandai, Portugalija, Pietų Afrikos Respublika, Jungtinė Karalystė
<i>Early Years Foundation Stage Profile (EYFSP)</i> / (UK Government, Department for Education)	Informuoti tėvus (globėjus ar rūpintojus) apie vaiko raidą, atsižvelgiant į ankstyvojo ugdymosi gairėse numatytus pasiekimus ir vaiko ugdymosi charakteristikas	Nuo 2 iki 5 m.	Kalbiniai ir bendravimo gebėjimai, fizinis vystymasis, asmenybės, socialinė ir emocinė raida, bendrasis raštingumas, aritmetiniai gebėjimai, supančios aplinkos supratimas.	Stebėjimu grindžiamas vertinimas (vertina apmokytas mokytojas).	Jungtinė Karalystė (Anglija)
<i>Self-evaluation Instrument for Care Settings (SiCs/ZiKo)</i> / (Kind & Gezin / Research Centre for Experiential Education (Leuven University, Belgium))	Įvertinti vaiko gerovę ir įsitraukimą dalyvauti veiklose, jo patirtis ugdymo įstaigoje, sustiprinti su vaikais dirbančio personalo kompetencijas	Nuo gimimo iki 12 m.	Vaiko gerovė ir įsitraukimas, pedagoginis požiūris (infrastruktūra ir veiklų pasiūla, grupės psichologinis klimatas, vaiko iniciatyvumas, suaugusiųjų ir organizacijos veiklos stilius, su vaikais dirbančio personalo vadovavimo stilius).	Vidinis, į procesus orientuotas įsivertinimas, kurį atlieka ugdymo įstaigos vadovas, išorės konsultantas arba koordinatorius; vaikų stebėjimas naudojant vertinimo skales; su vaikais dirbančio personalo pedagoginio požiūrio įsivertinimas (darbo grupėje metu naudojantis vertinimo skalės įrankiu).	Belgija (flamandų bendruomenė)
<i>Leuven Involvement Scale (LIS)</i> / Dr. Ferre Laevers, Research Centre for Experiential Education (Leuven University – Belgium)	Įvertinti vaiko gerovę ir įsitraukimą dalyvauti veiklose	Nuo gimimo iki aukštojo mokslo	Vaiko gerovė (vaiko pasitikėjimas savimi, spontaniškumas, savijauta); įsitraukimas (vaiko įsitraukimas dalyvauti veiklose).	Patikra: vaikų stebėjimas naudojant vertinimo skalę (rezultatų fiksavimo skalė nuo 1 iki 5 taškų).	Belgija (flamandų bendruomenė), Jungtinė Karalystė, Nyderlandai, Australija, Kroatija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Airija, Japonija, Portugalija

Įrankio pavadinimas (įrankio rengėjai)	Įrankio paskirtis	Vertinama amžiaus grupė	Vertinimo sritys	Vertinimo įrankio tipas, (vertinantis specialistas (-ai))	Šalių, kuriose taikomas įrankis, pavyzdžiai
<i>The Early Development Instrument (EDI)</i> / (Offord centre for child studies)	Įvertinti vaiko raidos lygį prieš pasirengimą mokytis ir prade- dant lankyti pradinę mokyklą	Nuo 4 iki 7 m.	Fizinė sveikata ir vaiko gerovė, sociali- niai gebėjimai, emocinė branda, kalbi- niai ir pažintiniai gebėjimai, bendravi- mo gebėjimai ir pagrindinės žinios.	Klausimyną pildo mokytojas arba tėvai (globėjai ar rūpintojai) (vertina prieš- mokyklinio ugdymo mokytojas, anks- tyvojo ugdymo specialistai).	Australija, Kanada, Čilė, Egiptas, Jungtinė Kara- lystė (Anglija), Nyder- landai, Jamaika, Kenija, Kosovas, Meksika, Moldova, Mozambikas, Jungtinės Amerikos Valstijos
<i>International Performance Indicators in Primary Schools (iPIPS)</i> / (Peter Tymms and Colleagues and Partners)	Įvertinti vaiko gebėjimus ir rai- dą prieš pradėdant lankyti pra- dinę mokyklą ir vertinti vaiko pažangą pirmaisiais mokyklos lankymo metais	Nuo 4 iki 7 m. (priešpaskuti- niai priešmoky- klinio ugdymo metai)	Pažintinė raida, asmenybės, socialinė raida, fizinis vystymasis, kontekstinė informacija.	Kompiuteriu vaiko atliekamas testas, pritaikytas jo gebėjimų lygiui (testo re- zultatus vertina mokytojas). Klausimynas tėvams (globėjams ar rū- pintojams) ir mokytojui (vertina apmo- kytas mokytojas).	Australija, Nyderlandai, Naujoji Zelandija, Abu Dabis, Vokietija, Jung- tinė Karalystė (Škotija), Pietų Afrikos Respu- blika
<i>The Devereux Early Childhood Assess- ment, Preschool Program, Second Edi- tion (DECA-P2)</i> / (Devereux)	Kaupti informaciją apie pro- gramos įgyvendinimą, skatinti vaiko atsparumą	Nuo 3 iki 5 m.	Aplinka, veiklos ir patirtys, palaikantis bendravimas, partnerystė su šeimomis, kasdienė ugdomoji veikla.	Refleksyvieji kontroliniai sąrašai (ver- tinimą atliekantis mokytojas turi susi- pažinti su vertinimo priemone ir ver- tinimo procedūra bent prieš keturias savaites.	Jungtinės Amerikos Valstijos
<i>Parents' Evaluation of Developmental Status</i> / (PEDS) / (PEDStest.com)	Paskatinti tėvų (globėjų ar rū- pintojų) rūpinimąsi savo vaiko raida ir sveikata	Nuo gimimo iki 8 m.	Duomenų nėra.	Tėvų (globėjų ar rūpintojų) pildomas klausimynas (vertina tėvai (globėjai ar rūpintojai)).	Jungtinės Amerikos Valstijos, Australija, Di- džioji Britanija (Anglija)

Šaltinis: OECD, *Starting Strong IV: Monitoring in Early Childhood Education and Care*, OECD, 2015

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių švietimo padalinių specialistams, mokyklos bendruomenei ir plačiai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Leidiniai skelbiami internete adresais: <https://www.nsa.smm.lt/bendruju-reikalu-departamentas/leidiniai/naujausi/>; <https://www.nsa.smm.lt/stebesenos-ir-vertinimo-departamentas/svietimo-politikos-analize/tyrimai-ir-analizes/>.

Pasiūlymus, pastabas, komentarus prašome siųsti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (ricardas.alisauskas@smm.lt). Autorius, norinčius publikuoti savo parengtas analizes, prašome kreiptis į Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Strateginių programų skyriaus vyresniąją specialistę Eveliną Raudytę-Lipeikienę (el. p. evelina.raudyte-lipeikiene@smm.lt, tel. (8 5) 219 1120).

Analizę parengė dr. Sandra Balevičienė ir dr. Rima Zablackė, Nacionalinės švietimo agentūros Stebėsenos ir vertinimo departamento Švietimo politikos analizės ir tyrimų skyriaus analitikės.

Konsultavo: Laimutė Jankauskienė, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Ikimokyklinio ir pradinio skyriaus vedėja; Liucija Jasiukevičienė, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Ikimokyklinio ir pradinio skyriaus vyriausioji specialistė.

Vaiko ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimas ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme

Redaktorė Kristina Rozenbergaitė
Maketavo Valdas Daraškevičius

2022-03-18.

Išleido Nacionalinės švietimo agentūros Bendrųjų reikalų departamento Aprūpinimo ir leidybos skyrius, K. Kalinausko g. 7, LT-03107 Vilnius

ISSN 2669-0977 (elektroninis)